

Qisadii| Nabi Yacquub (cs)

Nabi Yacquub (sida) Dabeecadda dulqaadka leh ayaa muuqata inta lagu jiro tijaabooyinkiisa adag, kaas oo ku lug lahaa qoyskiisa.

Ibnu Qayyim Al Jawziyya wuxuu yidhi: "Imaan (iimaanka) waa laba qaybood: Kala badh waa samir, badhka kalena waa mahadnaq."¹ Shaki kuma jiro, Nabi Yacquub (sida) wuxuu muujiyay tayadaas si isdaba joog ah intii uu ku jiray dhibaataadiisa.

Ujeedaydu waa inaan diirada saaro dabeecadiisa ku dayashada ah, sida ku cad cutubka Yuusuf ee Qur'aanka. Ibnu Kathir wuxuu sharxayaa in Nebi Yacquub (sida) wuxuu lahaa laba iyo toban wiil oo uu Yuusuf ka mid ahaa (sida) ayaa ugu sharafta badnaa. Tani waxay ku jirtaa a *xadiiska* (wuxuu yidhi nabiga), waxaa wariyay Abuu Hureyra. Tani *xadiiska* sidoo kale wuxuu xaqiijinayaa Nabi Yacquub (sida) maqaam sharaf leh. *Dadka qaar baa Nebi Muxamed weydiiyey 3 : "Yaa ugu sharafta badan dadka dhexdooda?" Ayuu ku jawaabay, "Ka ugu sharafta badan iyaga waa kan Alle ka cabsi badan."* Waxay yiraahdeen, "Nabiga Allow! Arrintaan waxba kama weydiinno." Wuxuu yidhi, "Markaa waxa ugu sharafta badan Yuusuf, Nabiga Allaah, wiilkii nabiga Alle (Yacquub), ina Alle Khaliil [Nebi] Ibraahim." (Saxiix Bukhaari)

Xikmaddii Yacquub: Habka Waalidnimada

"Wuxuu yidhi, Wiilkaygiiyow, Aragtidaada ha la xidhiidhin walaalahaa, waaba haddii ay qorshe kuu maleegayaan. Runtii Shaydaanku, nin ku, waa cadaaw cad. Oo sidaas, Eebahaa miyuu ku dooran doonaa, ku baro tafsiiir sheekooyinka, oo nimcadiisa u dhammaystir adiga iyo qoyska Yacquub korkiisa, siduu awoowayaashiin ugu dhameeyey, Ibraahim iyo Isxaaq. Dhab ahaantii, Eebahaana waa oge falsan. (Quraanka, 12:5-6)

Yacquub (sida) xikmada sida aabaha ah ayaa ku guulaysanaysa korinta iyo taageerada cajiibka ah ee uu u jeediyay Yuusuf (sida) oo u soo dhawaaday si uu ula wadaago riyadiisa kow iyo tobanka xiddigood, Qorraxda iyo dayaxa oo u sujuudsan. *Aayadaha kore, oo tilmaamaya Yacquub (sida) jawaab, muuji xiriirka dhow ee ka dhexeeya aabbaha iyo wiilka.* Sida uu sheegay Sharaawy, isticmaalka weedha *"Yaa bunaya" (Wiilkaygiiyow) Carabi, waxay tilmaamaysaa kalgacal iyo jacayl.*² Yuusuf weli aad buu u yaraa, wuxuuna ku tiirsanaa aabbihii. Istimalka odhaah ku habboon iyo qaabka barbaarinta, Yacquub (sida) Oo xigmadda ugu sarraysa ayaa talo lagu siiyey. *marka hore, wuxuu qiray muhiimadda Yuusuf (sida) ku riyooday oo ansixiyay waaya-aragnimadiisa isaga oo xasuusinaya Ilaah (swt) ducadii isaga iyo awoowayaashiis. Marka labaad, ayuu Yuusuf la taliyey (sida) si riyada loo qariyo; sidaas, muujinta qoto dheer ee fahamka dabeecadda aadanaha. Halkii ay ku sii jiri lahaayeen dareen diidmo oo aan loo baahnayn oo ka dhex jira Yuusuf (sida) iyo tobankiisa wiil ee ka waaweyn, Yacquub (sida) wuxuu iftiimiyeey Shaydaanku inuu yahay kan fal-dambiyeedka geysta. Wuxuu ka fogaaday inuu muujiyo cillad kasta, xaasidnimo awgeed, in jilayaasha wiilashiisa, laakiin, halkii, Yuusuf buu*

keenay (sida) Fiiro gaar ah Shaydaanku, iyada oo ah isha khilaaf ka dhalan kara isaga iyo walaalihii.

Kulankaan dhex maray aabaha iyo wiilka ayaa tilmaamaya muhimada ay leedahay in la horumariyo xiriirka qoyska oo ku dhisan furfurnaan iyo hufnaan. Iyadoo uga jawaabaya walaac dhab ah oo ku saabsan waayaha carruurtooda, waalidiintu waxay ku hayaan wada-hadal joogto ah oo u furan wadahadal iyo talo mustaqbalka. Intaa waxaa dheer, waxaa jirta fariin qiimo leh oo lagu baro carruurta naxariista iyadoo la adeegsanayo hal-abuur, Taas oo dhiirigelisa dareenka iyo jacaylka, gaar ahaan walaalaha dhexdooda. Sida laga soo xigtay cilmi-nafsiga casriga ah, *Habka waalidnimada ee Nebi Yacquub waa "awood" Tani waa habka ugu wixtarka badan ee waalidnimada ee ka mid ah saddexda qaab waalid ee loo aqoonsaday inay yihiin "la oggol yahay," "Awood leh," iyo "maamule":*

"Waalidiinta awoodda leh waxay qaataan mid ka duwan, hab dhexdhexaad ah oo badan oo xoogga saaraya dejinta heerarka sare, koolkoolinta iyo u jawaabida iyo muujinta ixtiraamka carruurta sida madax-bannaanida, maangal. Waalidka awoodda leh waxa uu filayaa biseylka iyo iskaashiga, waxayna siisaa carruurta taageero niyadeed oo badan."3

Dulqaadkii Yacquub: Jawaab Ku Haboon

Sida sheekadu u socoto, Qur'aanku wuxuu tilmaamay Nebi Yuusuf (sida) walaalayaal iyadoo dareen xun u haya walaalkood ka yar oo aabbahood ku eedaynayay inuu u xaglinayo. Kadib markii ay raadiyeen ogolaanshaha aabbahood, Yuusuf bay qaadeen (sida) safar wakhti firaqo ah oo ujeedadu tahay in laga takhaluso.

Ceelkii bay ku tuureen, oo waxay u noqdeen aabbahood si ay uga warramaan geeridiisa.

" Oo waxay u yimaadeen aabbahood habeenkii, oohin. Waxay yiraahdeen, 'Aabbow, Runtii waannu is baratannay oo ka tagnay Yuusuf alaabtiiyada, oo yeey baa cunay. Laakiin naguma aydnaan rumaysan, xataa haddaan run sheegno.' Waxayna u keeneen shaadhkiisa dhiig been ah. [Yacquub] ayuu yidhi, 'Balse, naftiinu wax bay ku sasabteen, marka sabarku waa ugu habboon yahay. Eebbana waa kan laga gargaaro waxaad ku tilmaamaysaan. (12:16-18)

Si ka duwan falcelinta waalidka caadiga ah, Yacquub (sida) wuxuu ka jawaabay warkii Yuusuf (sida) go'aan weyni ku dhamaado. In kastoo uu ogaa in wiilashiisii ay dembi galeen oo ay war been ah sheegeen, wuxuu go'aansaday inuu ugu jawaabo dulqaad. Ibn Kathir wuxuu sharxayaa hab-dhaqanka wiilasha iyo kan Yacquub (sida) tuhunka:

“Waxay ku andacooden inuu kani yahay shaadhka Yuusuf xidhnaa, markii yey cuneen, isagoo dhiigiisa wasakhaysan. Si kastaba ha ahaatee, waxay illoobeen inay shaadhka jeexjeexaan, waana sababta uu Nabi Yacquub u rumaysan waayay iyaga. Halkii, Wuxuu u sheegay wuxuu dareemayo wixii ay ku yidhaahdeen, sidaas darteedna ay u diidaan sheegashadooda beenta ah.” **4**

In kasta oo uu wada ogsoon yahay dabeecadda dembiga ah ee ficillada wiilashiisa, Yacquub (sida) falcelintu waxay ka maqnayd jawaab celin adag waxayna muujisay dabeecad ka xanaaqsan dulqaad iyo xikmad. Kama uu laba labaynin inuu

shaki ku geliyo falka wiilashiisa, isla markiiba wuxuu raadiyay "samir macaan" oo wuxuu baryay Ilaah, *subxaanahu wa tacaalaa*, Naxaris waa isaga, gargaar. Wuxuu doortay inuu iska ilaaliyo daandaansi ama niyad jab. Nabi Yacquub (sida) ku daydo dulqaadka dawlad ahaan, Kaas oo u baahan go'aan iyo weliba geesinnimo in lagu adkaysto xilliga dhibka. Waxa uu tusaale u yahay in waalidiinta ay muujiyaan dulqaad marka ay dhacaan khilaafka qoyska, isagoo si firfircoon oo caqli-gal ah u raadinaya xal ku habboon xaaladda iyo waqtiga ku habboon. Waa sifo aasaasi ah oo uu mu'minku leeyahay oo qeexaysa dabeecaddiisa xilliga fitnada. Judith Orloff, Kaaliyaha Professor Cilmi-nafsiga ee UCLA, waxay xaqiijinaysaa dabeecadda awood-siinta dulqaadka:

"Samirku macneheedu maaha dulqaad ama istigaalad, laakiin awood. Waa dhaqan xor ah oo shucuur ah oo sugitaan ah, daawashada, iyo garashada goorta la falayo."5

Yacquub's Da`wah (Wac) Qoyskiisa: Habka "Miisaan Leh"

Ka dib markii aan diirada saaray dhacdooyinkii Nebi Yuusuf (sida) ka dhacay Masar, Qur'aanku wuxuu dib u eegay qisadii Yacquub (sida), wiilashiisii waaweynaa iyo kuwii Benyaamiin ka yaraa. Wiilashii hadda waxay ku sugan yihiin xaalad quus ah. Waxay la ildaran yihiin abaartii saamaysay gobolka, waxaana si tartiib tartiib ah u socday isbeddel xagga ruuxa ah oo ay ka muuqatay qoomamo iyo quus.. Waqtigaas, Yuusuf (sida) wuxuu gaaray meel sare oo ah lataliye dhaqaale, oo masuul ka ah dhammaan qaybaha kaydka ee Masar. Shaangigu waxa uu noqday wareeg buuxa oo hadda Yuusuf (sida) ka faa'iiday walaalihiis.

Duruufahaas ayay ku jiraan Yacquub (sida) Wiilashii waxay ku adkeeyeen inuu Benyaamiin u soo raaco Masar si ay u soo qaataan saamigiisii alaabta. Qur'aanku wuxuu tilmaamay Yacquub (sida) jawaab:

Wuxuu yidhi, 'Miyaan ku aaminaa isaga mooyee [jujub] sidii aan walaalkii hore kuugu wakiishay? Laakin Alle waa ilaaliyaha ugu fiican, waana kan Naxariista badane.' Markay furteen alaabtoodii, waxay heleen baayacmushtarkoodii oo dib loogu celiyay. Waxay yiraahdeen, 'Aabbow, waa maxay [dheeraad ah] ma rabi karnaa? Kani waa baayacmushtarigii noo soo noqday. Reerkeenana waanu sahay u heli doonnaa, walaalkeenna waanu ilaalin doonnaa oo rarkii geela ayaanu heli doonnaa; taasi waa qiyaas sahlan. [Yacquub] ayuu yidhi, 'Waligaa kulama diri doono isaga ilaa aad iga balan qaado in aad keeni doonto isaga [dib u noqo] aniga, haddaanay col idinku hareerayn.' Oo markay ballan qaadeen, ayuu yiri, 'Ilaahoow, ka badan waxa aanu nidhaahno, waa Markhaati.' Markaasuu yidhi, 'Wiilashayow, Irid keliya ha ka soo gelin ee ka soo gala albaabbo kala duwan; Waxna kaa ma tarto [wareegtada] Alle haba yaraatee. Go'aanku waa Allaah uun; Isagaan talo saartay, Isagayna tala saarteen kuwii doonayey [dhab ahaantii] tiirsadaan.' Oo markay ka soo galeen meeshii aabbahood ka amray, waxba ugama tari jirin Eebe xaggiisa [Waxay ahayd] Baahida ku jirta nafta Yacquub, taasoo uu ku qancay. Oo runtii, wuxuuna ahaa mid cilmi leh waxaan barray

dartiis, laakiin dadka badankiisu ma yaqaaniin."
(12:64-68)

Is dhexgalka aabbaha iyo wiilasha, Yacquub (sida) waa wax la farayo iyadoo ujeedadu tahay in la saxo khaladaadka jira, waxaa geystey caruurtiisa. Wuxuu tilmaamayaa Eebbe (swt) sida Ilaaliyaha, Naxariista, iyo Markhaati. Waxa uu marka hore xasuusinayaa wiilashiisa kalsoonidii ay Yuusuf u hayeen ee jabtay (sida) si ayan dib ugu celin Benyaamiin. Si kastaba ha ahaatee ma diidi karo Ilaah (swt) u sifooban sida Mas'uulka ugu dambeeya. Intaa waxaa dheer, wuxuu iyaga ku haystaa inay ka masuul yihiin falkooda isagoo ku dhaartay inuu Benyaamiin ku soo noqonayo ammaan oo uu iyaga xusuusiyo in Ilaah (swt) waa markhaati dhacdooyinkaas. Tani waa odhaah ruuxeed oo cajiib ah, Taas oo kicisa dareen qoomamo iyo digtoonaa Eebbe (swt) adigoo ka codsanaya dareenka xaq iyo baadilka. Hadalka noocaan ah si kastaba ha ahaatee waxaa lagu sii wadaa talo wax ku ool ah. Yacquub (sida) wuxuu wiilashiisa ka codsaday inay magaalada Masar ka soo galaan irdo kala duwan iyagoo rajeynaya inay ka hortagaan masiibo suurtagal ah. Wuxuu ku soo gabagabeynayaa inuu xasuusiyo wiilashiisa in Ilaah yahay (swt) digreeto ayaa ugu dambaynta faa'iidayaan doonta in kasta oo uu taladiisa leeyahay. Qur'aanku waxa uu caddaynayaa dabeecadda ku dayashada leh ee Yacquub. Ilaahow (swt) isaga oo ku tilmaamaya in uu yahay hanti-hayihii aqoonta Eebbe.

Gudaha *Tafeem*, Al Maududi wuxuu si fiican u sharaxayaa Nabi Yacquub (sida) gobol:

Marka la soo koobo, ilaa iyo inta ay suurtagal tahay bini'aadamka, wuxuu qaaday dhammaan tallaabooyinka taxaddarka ah si looga

fogaado khatar kasta oo suurtagal ah. Dhanka kale, mar walba waxa uu ku hayn jiray aragtida (oo uu muujiyay) in aanay jirin tallaabo ka hortag ah oo bini-aadmi ah oo baajin karta fulinta idamkii Alle, iyo in ilaalinta dhabta ahi ay ahayd ilaalinta Alle: iyo in aan la isku hallayn tallaabooyinka taxaddarka ah ee la isku halleeyo raallinimada Alle. Sida cad qofkaas aqoonta dhabta ah leh oo keliya ayaa ku ilaalin kara miisaankaas hadalkiisa iyo camalkiisa, yaa garanaya dadaalka laga rabo awoodihiisa bini'aadhimimo ee Alle ugu deeqay xalinta mashaakilka adduunyada, oo weliba garwaaqsan in Allaah keliya uu awood u leeyahay inuu guul iyo guuldarro ka dhigo. Tani waa "waxa aanay dadka badankoodu fahmin". Qaar ka mid ah waxay ku tiirsan yihiin oo kaliya dadaalkooda iyo cabbirkooda waxayna xooraan talo-saaridda Eebbe; Halka ay jiraan kuwa kale oo ku tiirsan oo kaliya "kalsoonida Allaah" oo aan qaadan wax tallaabo ah oo la taaban karo si ay u xalliyaan dhibkooda..6

Tani waxay cashar u tahay waalidiinta inay u wajahaan dhibaato kasta oo ay la kulmaan xal wax ku ool ah oo ka fiirsada sababaha adduunyo ama cawaaqibka ka iman kara arrimaha maaddada ah iyada oo aan laga leexin awoodda Eebbe. (swt) iyo rabitaankiisa ku aadan natiijada arrimahooda. Nabi Yacquub (sida) sidoo kale wuxuu u adeegaa sidii tusaale ku dayasho leh habkiisa dabacsan ee waalidnimada halkaas oo uu wax ku baro laakiin sidoo kale si joogto ah u xasuusiya Ilaah (swt) joogitaanka ereyo iyo ficil labadaba.

Rajada Yacquub: Caawiye adag

Dhacdooyinka soo socdaa waxay sii xumeeyaan xidhiidhka wiilasha iyo aabbahood. Yuusuf (sida) oo hadda maqaam ka

sameysan dhulka ayaa wada qorshe uu reerka dib ugu mideynayo. Benjamin, lagu eedeeyay xatooyo, waxa dib loogu hayaa qasrigii Yuusuf (sida). Yuusuf (sida) walaalo waxay ku soo noqdaan aabahood iyagoo quus ah iyadoo wiilkii ugu weynaa uu diiday inuu la midoobo aabihiis. Wuxuu naftiisa kula xisaabtamay badbaadada Benyaamiin. Nabi Yacquub (sida) aad ayuu uga murugooday, laakiin marna kuma guuldareysa in uu u soo noqdo Ilaah (swt) una duceeyaan in caruurtiisa ay si nabad ah ugu soo laabtaan. Aayadaha hore, wuxuu raadiyaa "samir macaan." Isla sidaas oo kale ayuu hadda sameeyaa isagoo tixraacaya Ilaah (swt) sida wax walba og. Inkastoo uu murugo weyn ka dareemay Yuusuf (sida), naxariista Eebbe kama quusan (swt), wuxuuna taas u sheegay wiilashiisii markuu ka codsaday inay sii wadaan raadinta Yuusuf (sida). Tani waxay muujinaysaa in Yacquub (sida) Wiilashiisa si buuxda ugama fogaan, laakiin wuxuu sii waday inuu xasuusiyo inay Ilaah ka digtoonaadaan (swt) oo waano siiyey.

“Wiilashayow, taga oo soo ogaada Yuusuf iyo walaalkii hana ka quusanina naxariista Eebe. Dhab ahaantii, Cidina kama quusto naxariista Eebbe waxaan ahayn dadka gaalada ah”. (Quraanka, 12:87)

Caddaynta Yacquub: Sifada Qalbi Dhawaaq

Yacquub (sida) wuxuu sii waday inuu wiilashiisa ugu yeero is-hoosaysiin iyo towbad keen isagoo xiriir la leh naxariis iyo samir. Hadalkiisa Qur’aanka kariimka ah waxa uu tilmaamayaa in Alle talo saarasho aan kala go’ lahayni ku jirto (swt), isagoo ku dadaalaya inuu sii wado adeeggiisa bini’aadminimada isagoo adeegsanaya da`awah (u yeedho diinta Ilaahay). Kiiskan, da`wah wuxuu ahaa xubnaha qoyskiisa

ugu dhow, wiilashiisa. Ilaahow (swt) waxa kale oo uu Nebi Muxamed ﷺ faray inuu reerkiisa ugu yeedho Islaamka marka hore:

"Oo u dig xigtadaada kuugu dhow." (Quraanka 26:214)

Odhaahda debeansan ee noocan ah ayaa shaki la'aan keentay in carruurta ay dareemaan qoomamo. Ficiladooda khaldan, shirqoolkii Yuusuf (sida), waxaa kiciyay ujeedadii ay u doonayeen dareenka aabahood ee aan la kala qaybin. Aabahood kama uu tegin ee wuu sii waday hanuuninta iyaga oo Alle u soo noqday (swt) si aad u raadsato nasasho iyo dulqaad. Xaqiiqda uu u sheegay in ay riyadu u dhacayso ayaa ku adkaysay. Nabi Yacquub (sida) wuxuu tusaale u yahay sida waalidku u gudan karo mas'uuliyadda ka saaran carruurtooda xitaa marka ay ku jiraan xaalad fallaago ah. Ficilkiisu wuxuu ka tarjumayaa qalbi fayow, ku xidhan ilaahay (swt) iyada oo loo marayo cibaadada iyo doonistiisa oo kaliya. Mu'iniintu kama fikiri karaan in ay ka fikiraan dabeecadiisa ku dayashada leh oo ay tixgeliyaan dabeecadda male-awaalka ah ee bini'aadamka. Yuusuf (sida) walaalayaal waxaa ku dhacay is bedel weyn oo xagga akhlaaqda ah oo ka dhashay is beddelka qalbigooda, dabadeedna ay ka soo baxeen daalimiintii oo u noqday bini'aadmi ka qoomameeya oo towbad raadiyey oo aabbahood ka codsaday inuu u duceeyo dembi dhaaf.. Waxay ahayd tii Ilaah (swt) amar ku saabsan dhammaan dhacdooyinka, in dib loo mideeyo Yacquub (sida) reer Yuusuf (sida) muuqaal qurux badan oo riyadu ku soo baxayso xaqiiqada.

Waalid ahaan, Yacquub (sida) uu ku xanuunsaday caasinimada wiilashiisa, laakiin waxay ku hadheen noloshooda iyagoo wata hadaf ah inay rumaysadkooda dib u soo nooleeyaan.. "Qaabka

*barbaarinta ee awoodda leh” waxa uu ku sifeeyaa waalid
“korriya” iyo “ka jawaaba” oo filayey in wiilashiisa ay u
dhaqmaan si anshax iyo damiir leh., waxa uu dadaal kasta ku
doonayey cibaado iyo waano si uu u faafiyo towbada. Dhibaato
kasta waxay u keentay inuu u dhawaado abuurahiisa. Ugu
dambayntii, Ilaahow (swt) ma lumin iimaanka kuwa haysta *taqwa*
(cibaado) kuna samir samir. Sida uu Qur’aanku uga hadlay Nebi
Muxammad ﷺ cutubka Huud:*